Finansutskottets betänkande

1982/83:35

om betalningar till och från staten

I detta betänkande behandlar utskottet motionerna

1982/83:534 av Lars Tobisson m. fl. (m) om betalningar till och från staten,

1982/83:768 av Jan-Erik Wikström (fp) och Karl-Eric Norrby (c) om bidrag till studieförbunden m. m., i vad avser yrkande 5,

1982/83:855 av Rolf Andersson (c) om den statliga kassahållningen,

1982/83:865 av Rolf Andersson m. fl. (c) om förenklad inbetalning av arbetsgivaravgifter och mervärdeskatt,

1982/83:1164 av Birgitta Rydle (m) och Jan-Eric Virgin (m) om uppbörden av skatter m. m.,

1982/83:1589 av Ulf Adelsohn m. fl. (m) om nya kreditpolitiska ramar, m. m., i vad avser yrkande 1,

1982/83:2133 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) om inbetalningen av vissa skatter och avgifter,

1982/83:2140 av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) om den ekonomiska politiken, i vad avser yrkande 7,

1982/83:2178 av Ingemar Eliasson (fp) och Jan-Erik Wikström (fp) om ideella insatser i offentlig verksamhet, i vad avser yrkande 2.

Utskottet tar vidare upp vad som anförs i proposition 1982/83:100 bilaga 1 Finansplanen, avsnitt 2 Kassahållningsfrågor (s. 49–54).

Utskottet har inhämtat *yttranden* över motionerna 534, 855, 865, 1164, 2133 och 2140, yrkande 7, från *postverket, riksrevisionsverket, Sveriges föreningsbankers förbund, Svenska bankföreningen* och *Svenska sparbanksföreningen.* Yttrandena återfinns som *bilaga* till betänkandet.

Motionerna

Periodisering av utbetalningar av bidrag, inbetalningar av skatter och avgifter m. m.

I *motion 2140* av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) hemställs

7. att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad i

motionen framförts om periodisering av utbetalningar.

I motionen anförs att eftersom bidragen till organisationerna låsts till 3 % uppräkning, vilket inte på långt när ger täckning för inflationens kostnadshöjningar, bör inte staten därutöver ta från organisationerna de ränteintäkter de kan få genom att det tidigare utbetalningssystemet för bidragen bibehålls.

I *motion 2178* av Ingemar Eliasson (fp) och Jan-Erik Wikström (fp) hemställs – med hänvisning till motiveringen i motion 1982/83:2177 –

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts beträffande utbetalningsrutiner av anslag till ideella organisationer.

Motionärerna anför att ränteinkomsterna har kommit att betraktas som en del av de bidragsinkomster som organisationerna kan räkna med från år till år. Om möjligheterna till sådana inkomster bortföll, skulle det innebära ett kännbart ekonomiskt avbräck i verksamheten.

Förändringar bör föregås av överläggningar med bidragsmottagarna i syfte att i möjligaste mån motverka de negativa effekterna av planerade omläggningar av utbetalningsrutiner för statsbidrag, anför motionärerna. En förutsättning för förändringar bör också vara att bidragsmottagarna informeras i mycket god tid och får tillräcklig tid för att anpassa sig till en förändrad ekonomisk situation.

I *motion 768* av Jan-Erik Wikström (fp) och Karl-Eric Norrby (c) hemställs

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om beredning av frågan om ändrade utbetalningsrutiner för statsbidrag i den mån dessa förändringar kan förutses få avsevärda konsekvenser för folkrörelserna och det frivilliga föreningslivet.

Motionärerna anför att förskottsutbetalningar av statsbidrag till studieförbunden är av mycket stor betydelse för förbundens och deras lokalavdelningars ekonomi. En förändring av utbetalningsrutinerna bör inte genomföras utan att studieförbunden tillförsäkras någon form av kompensation för det bortfall av ekonomiska resurser som annars blir följden. De förändringar som befinns vara nödvändiga att genomföra bör ske successivt och först efter överläggningar med de bidragsmottagare som berörs av förändringarna.

Det skulle vara av stort värde att likartade principer tillämpas i skilda jämförbara sammanhang. Riksdagen bör därför hos regeringen begära en samlad beredning av frågan om ändrade utbetalningsrutiner för statsbidrag.

I *motion 1164* av Birgitta Rydle (m) och Jan-Eric Virgin (m) hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ändring av rutinerna för inbetalning av ATP, skatt och moms.

Motionärerna anför att under en vecka varje månad är cirkulationen på pengar, speciellt mellan de mindre företagen, dålig. Skälet till detta är att de

flesta företag har samma betalningsdagar för ATP, moms och skatt. För att få ett jämnare penningflöde – vilket också skulle inverka positivt på landets ekonomi – borde en ändring av rutinerna göras.

I *motion 1589* av Ulf Adelsohn m. fl. (m) hemställs – med hänvisning till motiveringen i motion 1982/83:1588 –

1. att riksdagen uttalar att nya kreditpolitiska ramar för att motverka likviditetspåfrestningar i företagen i samband med övergången till snabbare indrivning av skatter och avgifter skall införas.

Motionärerna anför att med anledning av de påfrestningar på likviditeten som de nya uppbördsreglerna innebär är det viktigt att kreditregleringarna inte hindrar bankerna att hjälpa mindre företag som drabbas.

Postgirots och PKbankens särställning

I *motion 534* av Lars Tobisson m. fl. (m) hemställs (yrkande 1) att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att postgirots och PKbankens monopolställning vid statliga betalningar bör upphöra.

En strävan efter rationella betalningsformer hämmas av att statens betalningsrutiner på många områden fortfarande är otidsenliga, anser motionärerna. Betalningssystemet bör fungera så praktiskt som möjligt. Förutsättningen härför är fri konkurrens mellan olika institut och betalningsformer. Staten skall inte favorisera postgirot eller någon särskild bank, när likvärdiga betalningsrutiner finns att tillgå på annat håll. Kvardröjande rester av postgirots och PKbankens monopolställning när det gäller statliga betalningar bör således upphöra.

I *motion 534*, yrkande 2, hemställs att riksdagen begär att regeringen ändrar bestämmelserna om inbetalning av arbetsgivaravgifter och mervärdeskatt så att inbetalning härav kan ske via bank.

Analogt med inbetalning av inkomst- och förmögenhetsskatter borde arbetsgivaravgifter och moms kunna betalas via bank lika väl som via posten. Det skulle medföra en väsentlig förenkling för många företag och ge räntefördelar, anför motionärerna.

I *motion 865* av Rolf Andersson m. fl. (c) hemställs att riksdagen beslutar begära att regeringen genomför sådana ändringar i bestämmelserna för betalning av moms och arbetsgivaravgifter att möjlighet införs att verkställa dessa betalningar även via bank/bankgiro på motsvarande sätt som gäller för inkomst- och förmögenhetsskatter.

Enligt gällande bestämmelser skall vissa statliga inbetalningar göras via posten och postgirot. Bl. a. gäller detta inbetalning till statskassan av arbetsgivaravgifter och mervärdeskatt. För många mindre och medelstora rörelseidkare – bl. a. inom jordbruksnäringen – innebär denna bestämmelse en onödig administrativ belastning och som regel även kostnader, anför

motionärerna. Förutom en dags räntekostnad åsamkas företaget/näringsidkaren olägenheten av att behöva använda en annan betalningsväg än vad som eljest används för övriga betalningar.

I *motion 2133* av Thorbjörn Fälldin m. fl. (c) hemställs – med hänvisning till motiveringen i motion 1982/83:2132 – att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om åtgärder för att möjliggöra bankinbetalning av mervärdeskatt och arbetsgivaravgifter på samma sätt som post- och postgiroinbetalning.

Både av förenklingsskäl och av ekonomiska skäl är det enligt motionärernas uppfattning angeläget att de inbetalningsrutiner som gäller för direkta skatter kan tillämpas för alla företagens betalningar till statsverket. Regeringen bör därför vidta erforderliga åtgärder för att detta förhållande skall uppnås.

I *motion 534*, yrkande 3, hemställs att riksdagen begär att regeringen framlägger förslag om utbetalning av överskjutande skatt i enlighet med vad i motionen anförts.

Motionären anför att en utbetalningsavi för överskjutande skatt kan lösas in hos posten eller i bank. Men utsändningen via posten är en onödig omgång, som leder till extrakostnader för statsverket och ränteförluster för betalningsmottagarna. Dessutom kvarstår vissa problem med säkerheten, även om en del förbättringar åstadkommits.

Deklarationsblanketter bör således från taxeringsåret 1984 innehålla en ruta för uppgivande av kontonummer, dit vederbörande skattemyndighet åtar sig att sända eventuell överskjutande skatt. Ett alternativ kan vara att betalningsmottagaren ger sin bank i uppdrag att uppbära eventuell skatteåterbäring och sätta in beloppet på hans/hennes konto på samma sätt som sker beträffande barnbidrag m. m.

I *motion 534* hemställs

4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utbetalning av statliga bidrag och förmåner,

5. att riksdagen begär att regeringen uppdrar åt statens löne- och pensionsverk att föranstalta om upphandling avseende förmedling av statliga löner, pensioner och utfallande belopp på grupplivförsäkringen till kontohavare i andra banker än PKbanken.

Motionärerna anför att riksförsäkringsverket nyligen har infört enklare och smidigare rutiner för utbetalning av vissa sociala förmåner. Det är angeläget att andra statliga förvaltningar följer i samma spår, anser motionärerna. Regeringen bör uppdra åt berörda myndigheter att vidta erforderliga förändringar i sina betalningsrutiner.

Möjligheter föreligger numera för staten att utbetala löner och pensioner via annan bank än PKbanken. Överläggningar har också förts med andra banker om en flyttning av betalningsuppdraget. Trots att staten därvid

erbjöds fördelaktigare villkor, träffades nytt avtal med PKbanken för ungefär ett år sedan. Med hänsyn till de besparingsmöjligheter som ett anbudsförfarande skulle medföra bör regeringen uppdra åt statens löne- och pensionsverk att i föreskriven ordning föranstalta om upphandling avseende förmedling av statliga löner, pensioner och utfallande belopp på grupplivförsäkringar till kontohavare i andra banker än PKbanken.

Den statliga kassahållningen och system S

I *motion 534*, yrkande 6, hemställs att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om snabbare överföring till och från riksbanken av statens betalningar.

Motionärerna anför att för närvarande tar det fyra bankdagar innan en inbetalning från ett företag eller en privatperson till en statlig myndighet når sin slutstation – statsverkets checkräkning i riksbanken – och därmed kan påverka statsskuldens storlek och den därav uppkommande räntebelastningen. Beräkningar utförda på basis av uppgifter i den statliga utredningen Rationellare girohantering tyder på att statsverkets behov av kort upplåning skulle kunna minskas med inemot 5 miljarder kronor, om betalningar till statliga verk och myndigheter fick gå direkt till riksbanken utan att ta en omväg över postgirot. Räntekostnaderna på statsskulden skulle kunna minska med ca 750 milj. kr. per år.

Detta skulle kunna uppnås, om postverket ålades att inleverera inkommande likvider via postgirot direkt till statsverkets/myndighetens checkräkning i riksbanken. Utbetalningar skulle på motsvarande sätt kunna ske genom att erforderligt belopp dras direkt på myndighetens konto i riksbanken utbetalningsdagen. Med detta system skulle staten spara avsevärda belopp, samtidigt som företag och enskilda – i enlighet med vad som tidigare föreslagits i denna motion – ges möjlighet att fritt välja post- eller bankgiro för sina betalningar.

I *motion 855* av Rolf Andersson (c) hemställs att riksdagen beslutar att som sin mening ge regeringen till känna vad som i motionen anförts om förbättrad statlig kassahållning.

Motionären anför att det tar inte mindre än fyra bankdagar från det att betalningen nått myndighetens postgirokonto till dess att betalningen påverkat statsverkets checkräkning i riksbanken. Beräkningar utförda på grundval av uppgifter i den statliga utredningen Rationellare girohantering pekar på att statens kortfristiga upplåningsbehov skulle kunna minskas med inemot 5 miljarder kronor om likvider till statliga verk och myndigheter fick gå direkt till riksbankskonton utan nuvarande fördröjande omväg över postgirot. Under liggtiden i postgirot förräntas nu dessa likvider i PKbanken. Om likviderna i stället gick direkt in till riksbanken skulle således räntekostnaderna på statsskulden kunna minskas med ca 750 milj. kr. per år.

Samtidigt skulle företag, myndigheter och enskilda få valfrihet att använda posten eller banksystemet för sina betalningar.

Utskottet

Periodisering av utbetalningar av bidrag, inbetalningar av skatter och avgifter m. m.

Regeringen anförde i budgetpropositionen att man avsåg att granska *reglerna för utbetalning av statliga bidrag.* Avsikten är att senarelägga utbetalningarna av bidragen till den tidpunkt under budgetåret då de faktiskt förbrukas för det avsedda ändamålet. Därigenom minskar statens räntekostnader och erhålls en jämnare fördelning över året av statens upplåningsbehov. I propositionen anges att i normalfallet bör antalet utbetalningstillfällen uppgå till fyra gånger per år. Flera betalningstillfällen kan vara motiverade om det är fråga om större bidragsanslag där räntevinsten kan bli betydande om utbetalningarna uppdelas och senareläggs ytterligare. Avsikten är att i vissa fall göra en successiv övergång till de nya reglerna. I några fall har vid medelsberäkningen hänsyn tagits till de problem som uppstår vid en övergång till mer strikta regler, anför föredraganden i budgetpropositionen.

Utskottet har förståelse för att organisationerna, på det sätt som redovisas i *motionerna 2140, 2178 och 768,* har kommit att inberäkna ränteinkomsterna som en del av de bidrag organisationerna erhållit under en lång följd av år. En omedelbar övergång till ett nytt utbetalningssystem såsom föreslagits i budgetpropositionen kan därför få återverkningar på organisationernas verksamhet.

Utskottet har i flera sammanhang betonat vikten av att tillväxten i statsutgifterna hålls tillbaka. Det är en nödvändig förutsättning för att sanera statsfinanserna. Organisationerna kan inte generellt undantas från de åtgärder som måste vidtas för att komma till rätta med obalanserna i vår samhällsekonomi. Utskottet har också anfört att möjligheterna till förbättrad statlig kassahållning måste tas till vara i detta arbete. Som generell princip för utbetalning av anslag bör enligt utskottet gälla att medel inte utbetalas förrän de behöver förbrukas för det avsedda ändamålet. Av praktiskt administrativa skäl kan detta leda till att utbetalningarna fördelas på vissa begränsade utbetalningstillfällen per år. För att mottagarna skall få en möjlighet att anpassa sig till de förändrade förhållandena kan övergången till de nya utbetalningsrutinerna i vissa fall behöva ske successivt. Övergången bör dock av statsfinansiella skäl inte utsträckas alltför långt i tiden. Eventuella överläggningar med företrädare för mottagarna bör inte leda till att reglerna utformas på olika sätt för olika områden. En förutsättning för att mottagarna skall kunna acceptera och förstå betydelsen av de föreslagna åtgärderna är att de utformas på ett enhetligt sätt med generella regler.

Utskottet har inte något att erinra mot att reglerna för utbetalning av statliga bidrag granskas på det sätt som föreslås i budgetpropositionen. Några åtgärder från riksdagens sida för att tillgodose de krav som framförs i motionerna 2140 yrkande 7, 2178 yrkande 2 och 768 yrkande 5 anser inte utskottet nödvändiga. Motionerna avstyrks.

I *motion 1164* föreslås att *rutinerna för inbetalning av arbetsgivaravgifter och mervärdeskatt* ändras så att inbetalningarna fördelas på flera dagar. Enligt utskottets mening måste företagens intresse av att fördela inbetalningarna under flera dagar vägas mot statens intresse att så långt möjligt utjämna statsbudgetens inkomster och utgifter mot varandra och att inte skapa alltför stora svängningar på kreditmarknaden. Riksgäldskontorets kortfristiga upplåning och riksbankens penningpolitiska åtgärder påverkas i hög grad av dessa variationer. Vidare bör beaktas uppbördsmyndigheternas intresse av att samordna uppbörden. Därigenom underlättas arbetet för uppbörd och kontroll av skatter och avgifter.

Skattekreditutredningen (B 1982:02) lade i slutet av år 1982 fram förslag för att samordna och effektivisera uppbörden av mervärdeskatt och vissa punktskatter (Ds B 1982:12). För skattskyldiga med en skattepliktig omsättning som överstiger 5 milj. kr. per år föreslår utredningen att redovisningsperioden förkortas från två månader till en månad. Inbetalning föreslås ske senast den 25 i varje månad. Förslaget berör ca 15 000 av de ca 200 000 skattskyldiga som har en redovisningsperiod på två månader. Utredningens förslag remissbehandlas för närvarande.

Skattekreditutredningen avser att fortsätta sitt arbete och kommer att uppmärksamma andra frågor som är av intresse från kassahållningssynpunkt.

Utskottet ser mot denna bakgrund inte anledning att ta initiativ till förändringar i den riktning som föreslås i motion 1164. Motionen avstyrks.

I *motion 1589*, yrkande 1, hemställs att riksdagen uttalar sig för att införa *nya kreditpolitiska ramar för att motverka likviditetspåfrestningar i företagen i samband med övergången till snabbare indrivning av skatter.*

Omläggningar i uppbördssystemet får effekter för staten och de skattskyldiga genom att den genomsnittliga likviditetsställningen påverkas, vilket i sin tur leder till räntevinster eller ränteförluster. Vidare uppstår vissa engångseffekter i samband med omläggningar.

Beträffande förändringar i den genomsnittliga likviditetsställningen vill utskottet redovisa vad skattekreditutredningen anför i nyssnämnda betänkande.

I och med att tid löper från det att en skattepliktig transaktion görs till dess skatten betalas in kan man enligt utredningen säga att statsverket beviljar de skattskyldiga kredit med betalningen av skatten. Kredittiden brukar anges till halva redovisningsperioden plus hela betalningsperioden. Under skatte-

kredittiden får den skattskyldige en förbättrad likviditet och kan tillgodogöra sig ränta härpå.

I samband med att den allmänna varuskatten år 1969 ersattes med mervärdeskatten diskuterades ersättningen till de skattskyldiga för deras medverkan vid skatteuppbörden. Avvägningen av betalningsperiodens längd gjordes då uttryckligen med beaktande av att den tidigare ersättningen för arbetet med skatteuppbörden slopades. Sedan mervärdeskatten infördes har både skattesatsen och räntenivån ungefär fördubblats. Detta har medfört att ersättningen i fasta priser har fyrdubblats från 1969 till 1982. Skattekreditutredningens uppgift är att se över kreditgivningen på skatteområdet i syfte att eliminera omotiverade likviditets- och ränteförmåner för de skattskyldiga. Utredningens förslag att förkorta kredittiderna skall ses mot denna bakgrund.

Vad gäller de effekter av omläggningen av skatteuppbörden som är av engångsnatur vill utskottet anföra följande.

I samband med att uppbördstekniska omläggningar genomförs uppstår i vissa fall en finansiell engångseffekt för staten det år omläggningen sker. Detta påverkar det kassamässiga budgetutfallet omläggningsåret. Det bör emellertid observeras att företagen inte påverkas på samma sätt som staten och statsbudgeten av en eventuell engångseffekt, eftersom företagen i redovisningen periodiserar sina inkomster och utgifter. Om företagen påskyndar sina skatteinbetalningar påverkar det inte deras årsresultat på annat sätt än genom att likviditetsminskningen påverkar ränteinkomsterna. För staten och statsbudgetens inkomster, som är kassamässigt redovisade, uppstår däremot en tillfällig förstärkning det budgetår omläggningen sker.

Beträffande åtgärdernas effekter på kreditmarknaden vill utskottet först konstatera att en central uppgift för kreditpolitiken de senaste åren har varit att begränsa det likviditetstillskott som det stora budgetunderskottet bidragit till samt att begränsa de störningar på kreditmarknaden som följer av omfattande statlig upplåning. Genom att förkorta kredittiderna begränsas omfattningen av den statliga upplåningen samtidigt som företagens likviditet minskar. Enligt utskottets uppfattning torde kreditmarknaden utan vidare kunna tillgodose företagens eventuella behov av ökad upplåning om statens anspråk på kreditmarknaden samtidigt minskar med motsvarande belopp. En sådan omfördelning skulle kunna bidra till en bättre fungerande kreditmarknad i och med att de kreditpolitiska medlen inte skulle behöva utnyttjas i lika hög grad.

Några särskilda kreditpolitiska åtgärder med anledning av de förändrade uppbördsrutinerna anser inte utskottet påkallade. De åtgärder som kan behöva vidtas för att tillfredsställa företagens ökade kreditefterfrågan får avgöras från kreditpolitiska utgångspunkter i den aktuella situationen. Med det anförda avstyrker utskottet motion 1589 yrkande 1.

Postgirots och PKbankens särställning

I *motion 534* yrkas att postgirots och PKbankens monopolställning vid statliga betalningar bör upphöra. I särskilda yrkanden tar motionärerna upp olika statliga in- och utbetalningar. Det bör enligt motionärerna vara möjligt att betala arbetsgivaravgifter och mervärdeskatt via bank. Detta föreslås också i *motionerna 865 och 2133*. I motion 534 anförs vidare att det bör vara möjligt att betala ut överskjutande skatt och bidrag direkt till konto i post eller bank på samma sätt som gäller för t. ex. barnbidrag. Löner och pensioner bör kunna betalas ut även via andra banker än PKbanken, anför motionärerna.

Finansutskottet behandlade våren 1977 frågan om myndigheternas skyldighet att anlita postgirot för utbetalningar (FiU 1976/77:23). Ett enigt utskott framhöll att denna skyldighet är en grundläggande förutsättning för att man skall kunna upprätthålla rationella betalningsrutiner i statsförvaltningen. Dessa rutiner är anpassade till det statliga redovisningssystemet – system S – och, anförde utskottet, tillgodoser de krav på snabbhet och säkerhet som måste ställas. Utskottet kunde då inte finna att de skäl Svenska bankföreningen anfört i en skrivelse på något avgörande sätt kunde ändra denna ståndpunkt.

I maj 1979 avlämnade den i februari 1977 tillsatta utredningen rörande förhållandet mellan bankgiro och postgiro sitt betänkande Rationellare girohantering (SOU 1979:35). Utredningen konstaterade bl. a. att full jämställdhet inte kan skapas mellan bankgiro och postgiro på grund av den fundamentalt olikartade uppbyggnaden av de båda girosystemen. Utredningen föreslog i första hand att medel skulle kunna överföras direkt genom ett gireringsförfarande mellan konton i de båda systemen. Bankerna föreslogs vidare bli ålagda viss serviceplikt. Utredningen föreslog också "ehuru med starkt uttalad tvekan" att möjlighet skulle öppnas att återbetala överskjutande skatt genom insättning på bank eller postgirokonto. Beträffande frågan om statliga in- och utbetalningar föreslog inte utredningen några mer djupgående förändringar. Sådana förändringar skulle kunna få starkt negativa konsekvenser för postgirots ekonomi, anförde utredningen.

Utredningens förslag remissbehandlades men förelades aldrig riksdagen i samlad form. Möjligheter har emellertid öppnats att inbetala inkomst- och förmögenhetsskatt via bank.

Utskottet anser att staten genom sina egna betalningsrutiner och genom posten måste medverka till att skapa rationella och bekväma betalningsrutiner i samhället. En konkurrens inom betalningsförmedlingen kan vara positiv. Som redan giroutredningen konstaterade är emellertid konkurrensförutsättningarna väsentligt olika för bank- och postgirot. Detta redovisas utförligt i postverkets remissyttrande över motionerna (se bilaga). Utskottet ser det som naturligt att staten anlitar posten och PKbanken för sina

betalningar på samma sätt som många privata företag genom ägarförhållanden är knutna till vissa banker. Utskottet anser att såväl ur samhällsekonomisk synvinkel som i servicehänseende är den nuvarande infrastrukturen på betalningsmedelsområdet och de väl utvecklade bankrutiner som postverket svarar för en viktig förutsättning för en väl fungerande samhällsservice. Med det anförda avstyrker utskottet motion 534 yrkande 1 om att avskaffa postgirots och PKbankens särställning inom det statliga betalningssystemet.

Utskottet har förståelse för uppfattningen, som framförts av postverket och statsanställdas förbund, att om vissa lönsamma statliga uppdrag bortfaller från postgirot undergrävs grunden för delar av postens verksamhet. Utskottet noterar emellertid att den väsentligaste olägenheten med att utnyttja postgirot, som motionärerna ser det, nämligen att det leder till ränteförluster för företagen, har bortfallit i och med att medel på postgirokonto numera är räntebärande för företagen.

Utskottet kan mot bakgrund av det anförda inte tillstyrka motionärernas förslag till förändringar vad gäller inbetalningen av mervärdeskatt och arbetsgivaravgifter eller utbetalningen av överskjutande skatt, löner, pensioner eller bidrag. Med det anförda avstyrker utskottet motionerna 865, 2133 samt 534 yrkandena 2–5.

Den statliga kassahållningen och system S

Beträffande *motion 534* yrkande 6 och *motion 855* om snabbare överföringar från och till riksbanken av statens betalningar vill utskottet anföra följande.

Vad först gäller utbetalningar synes det inte vara möjligt att göra någon tidsvinst genom en snabbare överföring från statsverkets checkräkning i riksbanken över postgirokonton. Enligt vad riksrevisionsverket (RRV) anför i sitt yttrande (se bilaga) sker redan dessa utbetalningar utan någon fördröjning.

Vad gäller överföringar till statsverkets checkräkning synes det finnas möjligheter till betydande räntevinster genom en snabbare hantering. Två tredjedelar av inbetalningarna till staten utgörs av källskatter, arbetsgivaravgifter och mervärdeskatt. Dessa inbetalningar handhas av postverket under två bokföringsdagar (bankdagar). Övriga inbetalningar, utgörande en tredjedel, hanteras under tre bokföringsdagar i postgirot. Den längre hanteringstiden för dessa uppbördsmedel förklaras av att dessa omfattar ett mycket stort antal postgirokonton med många berörda bokföringsenheter.

RRV säger i sitt yttrande till utskottet att det finns tekniska möjligheter att minska genomloppstiden för inbetalningar via det statliga redovisningssystemet, system S, till en dag. Däremot är det inte, anför RRV, realistiskt att räkna med att inbetalningar till hundratals myndigheter kan gå direkt till

riksbanken för registrering där. Den helt dominerande delen av statsinkomsterna behöver enligt RRV samlas upp på postgirokonton som är anknutna till checkräkningen.

RRV anför vidare att med minskad genomloppstid uppkommer frågan om postgirots ersättning för sin förmedling av in- och utbetalningar för statsverket på annat sätt än via räntegottgörelse för behållningarna på inbetalningspostgirokonton. RRV, liksom postverket, anser att uppgifterna i motionerna om postgirots räntevinster härav, dvs. statens ökade räntekostnader, är betydligt överdrivna.

Enligt vad utskottet erfarit är frågan om postverkets ekonomi föremål för översyn inom regeringskansliet. Frågan om konsekvenserna av en minskad handhavandetid inom postgirot för statliga inbetalningar kommer också att prövas i detta sammanhang.

Mot denna bakgrund anser inte utskottet att något initiativ behöver tas från riksdagens sida. Utskottet avstyrker därmed motionerna 855 och 534 yrkande 6.

Hemställan

Utskottet hemställer

1. beträffande *reglerna för utbetalning av statliga bidrag*
   att riksdagen avslår motionerna 1982/83:2140 yrkande 7, 1982/83:2178 yrkande 2 och 1982/83:768 yrkande 5,
2. beträffande *rutinerna för inbetalning av arbetsgivaravgifter och skatter*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1164,
3. beträffande *nya kreditpolitiska ramar i samband med snabbare indrivning av skatter*
   att riksdagen avslår motion 1982/83:1589 yrkande 1,
4. beträffande *postgirots och PKbankens särställning*
   att riksdagen avslår motionerna 1982/83:534 yrkandena 1–5, 1982/83:865 och 1982/83:2133,
5. beträffande *den statliga kassahållningen och system S*
   att riksdagen avslår motionerna 1982/83:534 yrkande 6 och 1982/83:855.

Stockholm den 7 april 1983

På finansutskottets vägnar
ARNE GADD

Närvarande: Arne Gadd (s), Rolf Wirtén (fp), Lars Tobisson (m), Per-Axel Nilsson (s), Roland Sundgren (s), Christer Nilsson (s), Filip Fridolfsson (m), Rolf Rämgård (c), Torsten Karlsson (s), Hugo Hegeland (m), Gunnar Nilsson i Eslöv (s), Gerd Engman (s), Britta Hammarbacken (c), Anders Andersson (m) och Hans Petersson i Hallstahammar (vpk).

Reservationer

1. Reglerna för utbetalning av statliga bidrag

Rolf Wirtén (fp), Rolf Rämgård (c) och Britta Hammarbacken (c) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Utskottet har förståelse" och på s. 7 slutar med "Motionerna avstyrks" bort ha följande lydelse:

Utskottet har förståelse för att organisationerna, på det sätt som redovisas i *motionerna 2140, 2178 och 768,* har kommit att inberäkna ränteinkomsterna som en del av de bidrag organisationerna erhållit under en lång följd av år. Eftersom bidragen till organisationerna låsts till 3 % uppräkning, vilket inte på långt när ger täckning för inflationens kostnadshöjningar, anser utskottet inte att staten därutöver bör ta från organisationerna de ränteintäkter de kan få genom att det tidigare utbetalningssystemet för bidragen bibehålls. Bara för idrottsrörelsen skulle förslaget innebära en ytterligare åderlåtning på ca 5 miljoner kronor. En övergång till ett nytt utbetalningssystem såsom föreslagits i budgetpropositionen kommer självfallet att få allvarliga återverkningar på organisationernas verksamhet.

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *reglerna för utbetalning av statliga bidrag*
   att riksdagen med bifall till motionerna 1982/83:2140 yrkande 7, 1982/83:2178 yrkande 2 och 1982/83:768 yrkande 5 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Postgirots och PKbankens särställning

Rolf Wirtén (fp), Lars Tobisson (m), Filip Fridolfsson (m), Rolf Rämgård (c), Hugo Hegeland (m), Britta Hammarbacken (c) och Anders Andersson (m) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 9 börjar med "Finansutskottet behandlade" och på s. 10 slutar med "534 yrkandena 2–5" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att staten måste medverka till att skapa rationella och bekväma betalningsrutiner i samhället. En väsentlig förutsättning härför är att fri konkurrens skapas mellan olika institutioner och betalningsformer. Det är därför nödvändigt att såväl formella som praktiska hinder för en sådan konkurrens snarast möjligt undanröjs. Genom att staten för sina betalningar endast anlitar postgirot saknas en av förutsättningarna för att låta olika betalningsrutiner konkurrera på lika villkor med varandra. Enligt utskottets mening borde denna typ av banktjänster upphandlas på samma villkor som övriga tjänster och varor i statsförvaltningen, dvs. i enlighet med upphandlingsförordningens krav på affärsmässighet. Genom ett sådant förfarande skulle olika betalningsförmedlare kunna jämställas i konkurrenshänseende. Vad utskottet anfört om att avskaffa postgirots och PKbankens särställning inom det statliga betalningssystemet bör ges regeringen till känna.

Utskottet anser att i begreppet rationell betalningsförmedling måste också inbegripas att rutinerna utformas på ett för enskilda personer och företag smidigt sätt. Därvid bör beaktas möjligheterna för betalningsmottagare eller inbetalare att fritt kunna välja betalningsform. Eftersom huvuddelen av de anställda, över 80 %, erhåller lön via kontoinsättning i bank och praktiskt taget hela den vuxna befolkningen i vårt land har bankkonton från vilka betalningar kan utföras smidigt och enkelt framstår det som närmast självklart att också betalningar till staten borde kunna få göras från dessa konton. Om denna möjlighet öppnades skulle det underlätta för många företag. Onödiga inbetalningar till postgirot med ränteförluster som följd skulle kunna undvikas. Medlen skulle inte behöva flyttas flera gånger mellan olika konton. Utskottet tillstyrker därför förslagen i motionerna 534 yrkande 2, 865 och 2133 om att möjliggöra inbetalningar av mervärdeskatt och arbetsgivaravgifter även via bankgiro på motsvarande sätt som för direkta skatter.

Förslaget i motion 534 yrkande 3 och 4 om att göra det möjligt för staten att utbetala överskjutande skatt samt statliga bidrag och förmåner direkt till konto i bank eller postgiro ligger väl i linje med vad utskottet anfört om att skapa en för allmänheten smidig betalningsförmedling och ge utrymme för frihet att välja betalningsform. Genom ett sådant förfarande minskas mottagarnas hantering av medlen påtagligt. Mottagarna slipper att lösa in utbetalningsavin i post eller bank och att därmed göra ränteförluster. Sedan några år tillbaka gäller att t. ex. barnbidrag kan sättas in direkt på konto i bank om mottagaren begär det. Detta bör enligt utskottet vara möjligt med alla statliga bidrag. Regeringen bör ges i uppdrag att utarbeta förslag härom. De invändningar som giroutredningen på sin tid anförde angående den överskjutande skatten och som postverket i yttrande till utskottet upprepar synes enligt utskottet inte längre ha samma bärkraft i och med att taxeringsarbetet datoriserats i stor utsträckning. Vad utskottet anfört med anledning av motion 534 yrkandena 3 och 4 om utbetalning av överskjutande skatt och statliga bidrag och förmåner direkt till konto i bank eller post bör

ges regeringen till känna.

När det gäller utbetalningen av löner och pensioner är det på samma sätt som för statliga bidrag önskvärt att mottagaren själv får bestämma till vilket konto han eller hon vill ha pengarna utbetalade. Här finns det också, som anförs i motion 534 (yrkande 5), besparingsmöjligheter för statsverket genom att låta olika betalningsförmedlare konkurrera om betalningsuppdraget. Statens pensionsverk konstaterar att nuvarande ordning fungerat tillfredsställande. Detta är emellertid inte tillräckligt skäl för att avstå från att upphandla tjänster på sedvanligt sätt, anser utskottet. Regeringen bör uppdra åt statens löne- och pensionsverk att föranstalta om upphandling avseende förmedling av statliga löner, pensioner och utfallande belopp på grupplivförsäkringen till kontohavare i andra banker än PKbanken. Vad utskottet nu anfört bör ges regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

4. beträffande *postgirots och PKbankens särställning*
att riksdagen med bifall till motionerna 1982/83:534 yrkandena 1–5, 1982/83:865 och 1982/83:2133 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

3. Den statliga kassahållningen och system S

Lars Tobisson, Filip Fridolfsson, Hugo Hegeland och Anders Andersson (alla m) anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 10 som börjar med "Vad först" och på s. 11 slutar med "yrkande 6" bort ha följande lydelse:

Vad gäller överföringar till statsverkets checkräkning synes det finnas möjligheter till betydande räntevinster genom en snabbare hantering, framgår det av RRV:s yttrande med anledning av motionerna. Två tredjedelar av inbetalningarna till staten utgörs av källskatter, arbetsgivaravgifter och mervärdeskatt. Dessa inbetalningar handhas av postverket under två bokföringsdagar (bankdagar). Övriga inbetalningar, utgörande en tredjedel, hanteras under tre bokföringsdagar i postgirot. Den längre hanteringstiden för dessa uppbördsmedel förklaras av att dessa omfattar ett mycket stort antal postgirokonton med många berörda bokföringsenheter.

RRV säger i sitt yttrande till utskottet att det finns tekniska möjligheter att minska genomloppstiden för inbetalningar via det statliga redovisningssystemet, system S, till en dag. Däremot är det inte, anför RRV, realistiskt att räkna med att inbetalningar till hundratals myndigheter kan gå direkt till riksbanken för registrering där. Den helt dominerande delen av statsinkomsterna behöver enligt RRV samlas upp på postgirokonton som är anknutna till checkräkningen.

Enligt utskottets mening är det angeläget att alla möjligheter att minska statens upplåningsbehov och därmed minska räntekostnaderna prövas. Det arbete som har inletts för att förbättra den statliga kassahållningen är ett väsentligt led i denna strävan. Eftersom det tycks finnas tekniska möjligheter att minska postgirots handhavandetid för inbetalningarna och därmed minska statens räntekostnader bör denna möjlighet prövas. Vad utskottet anfört med anledning av motionerna 534, yrkande 6, och 855 bör ges regeringen till känna.

dels utskottets hemställan under 5 bort ha följande lydelse:

5. beträffande *den statliga kassahållningen och system S*
att riksdagen med bifall till motionerna 1982/83:534 yrkande 6 och 1982/83:855 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

Särskilt yttrande

Den statliga kassahållningen och system S

Rolf Rämgård (c) och Britta Hammarbacken (c) anför:

Det är självfallet en fördel om en rationellare hantering kan ske av de statliga betalningsströmmarna. Med hänsyn till de ekonomiska konsekvenser förslaget kan få för postverkets möjligheter att ge service i landets alla delar är vi emellertid inte beredda att ställa oss bakom motionskravet innan den översyn av postverkets ekonomi redovisats som omnämnts av utskottet.

Bilaga

Yttranden över motionerna 1982/83:534, 855, 865, 1164, 2133 och 2140 yrkande 7

Postverket (1983-03-15)

Hanteringen av de statliga betalningarna är av väsentlig ekonomisk betydelse för Postverket och därigenom våra möjligheter att svara för en god postservice i landet till acceptabla priser enligt de krav som fastställts av statsmakterna. De i motionerna upptagna frågorna är kända sedan tidigare och belystes i samband med utredningen Rationellare girohantering SOU 1979:35. Postverkets yttrande över denna utredning bifogas (bilaga 1)[1].

Vårt yttrande inleds med en redovisning av Postverkets utveckling inom betalningsförmedlingen följt av en redovisning av den nuvarande konkurrenssituationen. I avsnitt 3 lämnas Postverkets kommentarer till de översända motionerna och i avsnitt 4 ger vi avslutningsvis några exempel på möjligheter att minska statens kostnader för kassahållning m. m.

1 Utvecklingen av Postverkets betalningsförmedling och förutsättningarna för denna

Postverkets betalningsförmedling har sedan Postgirot startade för mer än 50 år sedan utvecklats starkt. Postgirosystemet och entreprenaden för PKbanken utgör kärnan i betalningsförmedlingen. I dag kommer ungefär en fjärdedel av Postverkets rörelseintäkter från betalningsförmedlingen vilket är *en* väsentlig förklaring till att det svenska Postverket till skillnad från flertalet utländska postverk klarar sin verksamhet med egna intäkter. En förutsättning för det täta postkontorsnätet och inte minst för lantbrevbäringsnätet är den stora omfattningen som verkets betalningsförmedling har. Att upprätthålla dagens höga servicenivå vad gäller antalet postkontor och lantbrevbärare enbart för postdistributionens behov skulle ej kunna klaras med intäkter enbart från denna verksamhet.

Postverket har i dag en central ställning i samhällets infrastruktur på betalningsområdet. En huvuddel av såväl företagens som hushållens betalningar går genom Postgirot. En under hela Postgirots utvecklingstid viktig drivkraft har varit att statens in- och utbetalningar gått genom Postgirot. Omfattningen av dessa betalningar har haft stor betydelse för tillskapandet av det effektiva stordriftssystem som Postgirot i dag utgör, och därigenom starkt bidragit till att företag, kommuner m. fl. funnit det rationellt och lönsamt att använda Postgirot.

Nedan redovisas några exempel på Postgirots marknadsanpassning, produktutveckling och volymutveckling

[1] ej medtagen här.

- genom den datorbaserade stordriften har Postgirot kunnat erbjuda kontohavare med mycket stora volymer in- och utbetalningar en säker och snabb uppdatering av kund- och leverantörsreskontror. Detta har kunnat ske genom att Postgirot mycket tidigt satsat på teknik för maskinell optisk läsning av betalningsblanketter. För kontohavarna har dessa tjänster inneburit väsentligt förbättrade möjligheter till överblick av den dagliga likviditeten och därmed ökade ränteintäkter. Exempel på tjänster som marknadsförs av Postgirot är inbetalningsservice, utbetalningsservice, fakturabetalningsservice och betalningsbevakning, koncernredovisning, skattegiro, autogiro etc.
- Postverket handhar sedan 1974 skötseln av PKbankens personkontosystem på entreprenad. Personkontosystemet omfattar idag nära 1,5 miljoner konton som också har automatisk tillgång till gireringsfunktionen i Postgirot. Personkontosystemet utvecklas fortlöpande och är ett effektivt lönesystem med hög servicegrad.
- Postgirot ger sedan våren 1980 ränta på medel som står inne på företagens postgirokonton. Företagen erhåller således ränteintäkter om medel finns på postgirokontot för inbetalning av t. ex. sociala avgifter.
- Postgirot handhar sedan någon tid giroentreprenaden inom Sparbanksgirot. Detta möjliggör att 1,4 miljoner sparbankskonton genom anslutning till Sparbanksgirot kan utnyttja postgirofunktionen. Genom att Postgirot handhar såväl PKbankens personkontosystem som Sparbanksgirot får två tredjedelar av alla lönekonton tillgång till postgirosystemet. Därutöver finns ca 1,1 miljoner vanliga postgirokonton för företag och privatpersoner. Genom samordnings- och stordriftsfördelar ökar härigenom Postgirots möjligheter att utveckla sin service ytterligare till fördel för såväl stat, kommun, företag som privatpersoner.

I följande tabell sammanfattas betalningsförmedlingens utveckling under senare år

År	Miljoner st.			
	inbetalningar vid postkontor	utbetalningar	gireringar mellan konton	totalt
1975	161	40	75	276
1982	171	45	128	342
1975–82	+ 6 %	+ 13 %	+ 71 %	+ 24 %

Ökningen av antalet transaktioner har inneburit att Postverket trots hård konkurrens kunnat behålla en stark ställning på marknaden för betalningsförmedling. Över 80 % av betalningarna via post- och bankgirosystem går nu via Postgirot. Postgiroinbetalningskortets betydelse inom betalningsförmedlingen i landet framgår av att varje hushåll i genomsnitt erhåller cirka fyra inbetalningskort per månad avseende hyra, el, tele etc.

En mycket viktig förutsättning för en fortsatt effektivisering av samhällets betalningsrutiner är att det finns ett helt rikstäckande nät som når ut till alla företag och privatpersoner varje dag. Ett sådant totalt rikstäckande nät måste anses vara starkt motiverat ur samhällsekonomisk och regionalpolitisk synvinkel, eftersom det kan utnyttjas av alla företag, banker, hushåll etc. Postverket är den enda organisation i landet som har ett sådant helt rikstäckande nät för betalningar. Det består av nära 5 000 betjäningsenheter, dvs. postkontor och lantbrevbärare.

Att staten väljer Postgirot för sina betalningar får därför ses som en naturlig följd av att statsmakterna av samhällsekonomiska och regionalpolitiska skäl vill upprätthålla en rikstäckande service på betalningsområdet. De riktigt stora uppdragsgivarna t. ex. staten, tidningarna, postorderföretagen m. fl. får således tillgång till hela det finmaskiga servicenätet men får även betala kostnaderna för utnyttjandet. En viktig uppgift för Postverket som serviceföretag är därför att se till att så många nyttjare som möjligt är med och delar på den totala nätkostnaden.

Vi anser det därför felaktigt att göra sådana förändringar i statens betalningsrutiner att banksystemet, som har konkurrensfördelar som Postverket saknar, gynnas genom att få ta hand om lönsamma delar i en "totalentreprenad" t. ex. uppbörd av mervärdeskatt hos stora företag och på större orter under det att Postverket genom sin serviceplikt ensam skulle svara för de olönsamma delarna, t. ex. utdelning/uppbörd i glesbygd. En sådan "russinplockning" skulle på relativt kort sikt leda till ekonomiska problem för Postverket och innebära att servicenätet, som är den dominerande fasta kostnaden, finge successivt skäras ned till förfång för såväl företag som enskilda personer. En sådan förändring skulle särskilt hårt drabba glesbygd och stödområden.

2 Konkurrenssituationen inom betalningsförmedlingen

Betalningsförmedlingens tillväxt i Postverket har skett i konkurrens med bankerna och deras förmedlingsinstitut Bankgirocentralen och utan tillgång till många konkurrensfördelar som bankerna besitter. Bankerna har sålunda möjligheter att etablera och behålla kontor enbart där det bedöms företagsekonomiskt lönsamt vilket bl. a. innebär att varje enskilt bankkontor har ett upptagningsområde som ekonomiskt kan förstärka banken i sin helhet.

Rätten att bevilja krediter innebär också möjligheter för bankerna att ställa krav på att kredittagaren skall låta banken hantera betalningsuppdrag. Vidare har bankerna möjlighet att låta kostnaderna för betalningsförmedlingen belasta utlåningsverksamheten, vilket ger dem en prismässig konkurrensfördel inom marknaden för betalningsförmedling. Postverket saknar självständiga möjligheter att ge krediter.

Fr. o. m. våren 1980 ges ränta på vissa postgirokonton. Detta motiverades

av att Postverket, i ett läge då flertalet banker infört ränta på mycket kortfristiga medel, skulle få ökade svårigheter att försvara betalningsförmedlingen i verket.

Kassahållningen i Postverket är omfattande som ett resultat av betalningsförmedlingen. Kraftiga fluktuationer i likviditeten i samhället återspeglas i en ojämn kassahållning i postkassorna. Under dagar med inbetalningsöverskott transporteras överskottsmedlen från postkontoren till Riksbanken och under dagar med utbetalningsöverskott transporteras medel i den andra riktningen. Ofta utnyttjas Postverkets transportsystem även av bankerna för deras penningförsörjning. Överföring mellan postkassanätet och Riksbanken är motiverat av att medlen inte förräntas om de inte via insättning på verkets checkräkning i Riksbanken lånas ut och förräntas av PKbanken. Ur konkurrenssynpunkt är detta en väsentlig nackdel för Postverket eftersom bankerna genom kassakvotsregeln normalt erhåller ränteintäkter på kassakvotsmedel, dvs. kassamedel *och* behållning i Riksbanken. Under år 1982 ersattes således bankerna med 959 mnkr av Riksbanken för dessa medel. Postverket har inga möjligheter att i dag åstadkomma avkastning på kassamedlen utan en säkerhets- och kostnadsmässigt krävande transportering av medlen.

Bankernas konsortium Bankgirocentralen har en verksamhet som i huvudsak innebär överföring av betalningstransaktioner mellan medlemsbankerna. Bankerna med Bankgirocentralen har under 1970-talet ökat sina ansträngningar för att ta över betalningstrafik från Postverket. Motivet bör självfallet vara att man finner inlåningen i Postgirot intäktsmässigt intressant.

Under år 1982 hanterade Bankgirocentralen 65 miljoner st betalningsuppdrag. Därutöver hanterade man knappt 15 miljoner st postgiroblanketter, insända av vissa bankkontor som emottagit dessa från kunder. Detta innebär att postgiroblanketterna i bankgirot uppgår till nära en fjärdedel av bankernas egna. Genom att anamma tillämpningen av tekniska hjälpmedel motsvarande de som Postgirot sedan lång tid utvecklat i samarbete med leverantörer och lagt som bas för stordrift, har Bankgirocentralen i ökad utsträckning valt att hantera postgiroblanketter. Detta leder till nackdelar för såväl kunden som för Postgirot genom att möjlighet för Postgirot att uppdatera postgirokontohavarnas reskontror med hjälp av postgiroblanketten därvid saknas.

3 Synpunkter på förslagen i motionerna

3.1 Övergripande synpunkter

Postverkets successiva utveckling av rationella betalningstjänster har haft som mål att genom ett effektivt girosystem förmedla olika slag av betalningar mellan så många kontohavare som möjligt. Den kraftiga tillväxt som

Postverkets betalningsförmedling genomgått är ett resultat av att verket fortlöpande anammat ny teknik för att tillgodose behovet av nya tjänster. Denna utveckling har självfallet i hög grad kommit statsförvaltningen till godo. Postverket vill därför avvisa påståendet i motion nr 534 om att statliga betalningsrutiner på många områden är otidsenliga.

I motion nr 855 sägs att "allt fler privatpersoner och majoriteten av svenska företag använder bankgiro för sina betalningar". Som framgått ovan använder en stor majoritet av alla betalare och en ökande andel av de svenska hushållen Postverket för sina betalningsuppdrag. De "går på posten", utnyttjar lantbrevbärarservicen eller girerar från girokonton. Likaså har flertalet företag aktiva postgirokonton. Sammantaget visar detta att denna mångmiljonskara av kunder, tvärtemot vad som framhålls i motionen, inte uppfattar Postgirot som en onödig särrutin.

3.2 Den statliga kassahållningen och system S

Motionerna 534 och 855 berör den statliga kassahållningen och statens betalningar genom Postverkets försorg, inkluderande arbetsgivaravgifter och mervärdeskatt. I detta avsnitt av vårt svar behandlas system S som är ett av Riksrevisionsverket utvecklat system för statens ekonomiadministration. Betalningsrutinerna har utvecklats i samarbete med Postgirot och har som sitt primära syfte att utgöra direkt underlag för löpande bokföring och avstämning av in- och utbetalningar i statsförvaltningen. Vidare skall system S genom enhetliga rutiner underlätta utbildning av kameral personal, varhelst de arbetar i förvaltningen. Postgirorutinerna skall också tillgodose krav ställda utifrån internkontroll och revision.

Genom att samtliga myndigheter omfattas av systemet underlättas väsentligt överblicken och sammanhållningen av de statliga betalningarna. Den starka integrationen med myndigheternas huvudbokföring i system S är också ett väsentligt inslag. Bokförda betalningar i Postgirot stäms av mot myndigheternas huvudbokföring genom ADB-baserade rutiner.

Bokföring, avstämning och felrättning sker av myndigheterna, ofta i samråd med enheter inom Postgirot. Detta omfattande löpande arbete berör minst ett par tusen tjänstemän i statsförvaltningen. Detta förutsätter enhetliga rutiner och anvisningar samt möjligheten till återkommande kontakter med personal inom Postgirot som behärskar betalningsrutinerna i system S.

Statens *utbetalningar* över Postgirot täcks utbetalningsdagen genom att man i första hand disponerar inbetalningsöverskottet i system S och i andra hand genom rekvisition från statsverkets checkräkning i Riksbanken. Utbetalningar från staten sker i huvudsak genom dagliga leveranser till Postgirot av magnetband från DAFA, RFV, länsstyrelserna, universiteten m. fl. myndigheter. Även överföring med teletransmission förekommer.

Myndigheternas utlandsbetalningar hanteras i system S utlandsgiro vilket

bl. a. innebär att täckning för utlandsbetalningarna sker överföringsdagen samt att förmånlig växelkurs erbjuds myndigheterna.

Statliga myndigheters behov av kontantutbetalningar tillgodoses genom att myndigheterna försetts med s. k. L-anvisningar. Dessa utbetalningshandlingar har ersatt kontantkassorna och därmed väsentligt förenklat exempelvis kontant- och förskottsbetalningarna. Myndigheter med behov av denna form av utbetalningshandling är sådana som har direkt kontakt med allmänheten, t. ex. AMS lokala enheter.

Ur kassahållningssynpunkt har de olika utbetalningsformerna lagts upp så att täckning från statsverkets checkräkning i Riksbanken sker utbetalningsdagen, dvs. betalning sker samma dag i Postgirot. Postverket konstaterar också att motionerna inte heller berör hanteringen av de statliga utbetalningarna i system S och Postgirot ur kassahållningssynpunkt.

Inbetalningar till staten genom system S i Postgirot består beloppsmässigt till två tredjedelar av källskatt, arbetsgivaravgifter och mervärdeskatt. Dessa inbetalningar bokförs ankomstdagen på uppbördsmyndighetens postgirokonto. Nästföljande bokföringsdag överförs medlen till Riksrevisionsverkets samlingspostgirokonto. Från detta konto får också Riksgäldskontoret information dagligen. Dagen därpå, den tredje bokföringsdagen, disponeras medlen av RIKSGÄLDSKONTORET dvs. medlen förräntas av kontoret. Två tredjedelar av de statliga betalningsmedlen som handhas av Postverket finns således i verket under *två bokföringsdagar* (bankdagar).

Inbetalningar till staten, utöver ovan nämnda uppbördsmedel hanteras *tre bokföringsdagar* i Postgirot. Dag 1 bokförs inbetalning i myndighets postgirokonto, dag 2 överförs inkomna medel till redovisningscentralens (RC) postgirokonto. RC har här till uppgift att kontrollera och stämma av myndighets bokföring av inbetalningar. Likaså får Revisionskontoren underlag för kontroller. Dag 3 överförs medlen till RRV postgirokonto för hela statsförvaltningen. Detta konto har betydelse för avstämningen av statsverkets checkräkning. Riksgäldskontoret erhåller också daglig information om vad som inkommit på detta konto så att nästkommande dags medelsplacering kan planeras.

Hantering under 3 bokföringsdagar i stället för 2 dagar som i fallet med förstnämnda uppbördsmedel är motiverat av att denna del av system S omfattar ett mycket stort antal postgirokonton med många berörda bokföringsenheter. Kraven på sortering på dessa postgirokonton i myndighetsgrupper för avstämning och kontroll samt spridning av information till olika intressenter kan härigenom tillgodoses. Postverket erhåller förräntning på postgiromedlen genom placering i PKbanken. Ränteersättningen för de mycket kortfristiga behållningar som genereras inom system S motsvarar i princip ränteläget på dagslånemarknaden, som kan fluktuera kraftigt.

Betalningar mellan myndigheter sker i stor omfattning. Statsbudgetens anslag har oftast en disponerande och därmed redovisningsansvarig myndighet. Dock förekommer ofta att flera myndigheter skall ha medel från visst

anslag utan att dessa myndigheter har dispositionsrätt. Genom att medelsfördelande myndighet kan överföra medlen som gireringar i Postgirot, utan inlåningseffekt i Postverket, kan dessa överföringar göras på ett enkelt och redovisningsmässigt betryggande sätt. Under år 1982 överfördes ca 40 Mdkr på detta sätt i Postgirot.

Sammanfattningsvis leder varken utbetalningarna, som ju är belopps- och antalsmässigt väsentligt större än inbetalningarna, eller betalningar mellan myndigheter till inlåning i Postverket.

Vad gäller system S betalningsvägar i Postgirot, omfattande betalningar från statliga myndigheter, mellan statliga myndigheter och till statliga myndigheter, vill Postverket hävda att dessa sammantaget väl tillgodoser statens behov av rationella och säkra betalningsrutiner. Ur kassahållningssynpunkt tillgodoser system S kraven på daglig överblick av medlen samt rimliga krav på hanteringstid.

Det är viktigt att framhålla att system S inkl. Postgirots service åt detta system är ett integrerat bokförings- och betalningssystem. Detta system har byggts upp så att det skall ge den totalt sett effektivaste lösningen på statens kassahållning såväl vad avser bokföring, betalningar, revisioner som andra kontroller etc. Postverket anser det därför felaktigt att bryta ut ränteaspekten och betrakta denna isolerat. Med de stora volymer, omfattande belopp och stora antalet intressenter det handlar om i system S krävs givetvis ett säkert kontrollsystem, i vilket man så effektivt och billigt som möjligt klarar statens omfattande affärstransaktioner. Det är således en rationell rutin att Postverket/Postgirot har en totalentreprenad för system S eftersom Postverket dels når ut till alla hushåll och företag i hela landet, dels har ett effektivt och väl fungerande girosystem som starkt bidrar till att hålla nere de totala kostnaderna för statens kassahållning.

Vi vill i detta sammanhang också citera ur SOU 1979:35, Rationellare girohantering (s. 22)

Departementschefen påpekade också med hänvisning till riksrevisionsverkets remissvar att myndigheternas skyldighet att anlita postgirot är en grundläggande förutsättning för rationella betalningsrutiner i statsförvaltningen och att dessa rutiner är anpassade till det statliga redovisningssystemet samt tillgodoser de krav på snabbhet och säkerhet som måste ställas. Någon ändring i detta avseende föreslogs därför inte.

Mot ovanstående bakgrund vill Postverket avvisa påståendet i motionerna nr 534 och 855 om att statsverkets räntekostnader för nu gällande betalningsrutiner avseende system S och Postgirot skulle uppgå till 750 mnkr per år som ett resultat av hanteringen i Postverket. En redovisning från motionärerna av underlaget till beloppet 750 mnkr skulle ha varit klarläggande för behandling av sakfrågan. Beloppet synes gripet ur luften. Avgörande för beräkning av statsverkets räntekostnad är i första hand vilken bedömning som görs av förräntningsmöjligheterna på dagslånemarknaden i samband med skatteuppbörden.

3.3 Statens betalningar

Kontoinsättningar avseende Riksförsäkringsverkets utbetalningar har tillkommit bl. a. mot bakgrund av RFV:s önskan att ta bort kontantutbetalningar från försäkringskassorna och i stället låta dessa ske via post och bank. Trenden mot en ökning av kontoinsättningar finner vi naturlig och riktig och denna trend kommer sannolikt att successivt förstärkas. Vi ser det därför som naturligt att ansvariga myndigheter i samverkan med Postverket och andra berörda fortlöpande försöker effektivisera sina betalningsrutiner.

Vad beträffar utbetalning av löner och pensioner för statens räkning ombesörjes detta sedan många år av PKbanken, som övertog detta uppdrag år 1974 från sina båda föregångare Sveriges Kreditbank och Postbanken. Tack vare bl. a. det omfattande samarbetet mellan Postverket och PKbanken på detta område kan en service erbjudas som tillgodoser mycket högt ställda krav. PKbanken har kanske mer än någon annan bank eller bankgrupp satsat på löneutbetalningsservice och tillsammans med Postverket byggt upp en kraftfull organisation för att effektivt sköta denna viktiga service. Som exempel kan nämnas att det inom det centrala Postgirot finns en avdelning på ca 700 personer som uteslutande handhar PKbankens största lönekontosystem, personkontot.

I Postens servicenät fullgör omkring 15 000 postkassörer och lantbrevbärare utbetalning av löner och pensioner. En omfattande och rationell integration har också utvecklats mellan PKbankens löne- och pensionsutbetalningssystem och serviceåtaganden för löngivare, fackföreningar m. fl. Bl. a. ombesörjs produktion och distribution av löne- och pensionsspecifikationer i stor omfattning för statens räkning i samband med utbetalningarna.

Vi vill i övrigt hänvisa till vad SPV som ansvarig myndighet anfört i sin skrivelse till Regeringen 1982-12-09 (bilaga 2). Som framgår av skrivelsen bevakas fortlöpande utvecklingen på detta område såväl i fråga om kostnader som service. Med hänsyn till de goda erfarenheterna av nuvarande service har SPV inte funnit skäl till omprövning av avtalet med PKbanken. De ekonomiska villkoren har successivt förbättrats som en följd av den rationalisering som ständigt pågår. Som exempel kan nämnas att en för staten förmånlig prisändring är aktuell per 1983-04-01 med bibehållande av nuvarande höga servicenivå.

PKbankens produkter för löntagare och pensionärer, bl. a. det med kostnadsfri postgirofunktion försedda personkontot, är mycket uppskattade av kunderna. Tack vare ett väl utvecklat tekniskt samarbete mellan alla banker kan också den löntagare eller pensionär som så önskar kostnadsfritt få sin lön/pension överförd till valfri annan bank över hela landet för disposition på lönedagen.

3.4 Betalning av arbetsgivaravgift och mervärdeskatt

Beträffande förslaget om ändring av inbetalningsrutinerna avseende arbetsgivaravgifter och mervärdeskatt anser vi att ett av motionärens huvudmotiv bortfallit nämligen att företagen skulle vinna räntekostnader genom betalning över bank. I och med att Postgirot numera ger ränta på postgirokontomedel är det av mindre räntemässig betydelse för företagen att göra betalning över Postgirot.

Postverket vill här peka på de vanligaste betalningssätten. Flertalet betalningsskyldiga girerar från eget postgirokonto. Betalning anses ha skett på förfallodag när uppdrag postats eller avsänts, dvs. uppdragen lämnats i bruna kuvert, magnetband, eller genom teletransmission. Saknar postgirokontohavare full täckning på sitt postgirokonto kan han låta Postgirot belasta hans bankkonto med hjälp av en av honom gottskriven check.

Sedan ränta på postgirokonton införts har motivet att tömma postgiromedel till räntebärande bankkonto minskat och kontohavarna kan med ränta låta inkomna medel ackumuleras på postgirokonto dagarna före uppbördsdag. Genom Postgirots tjänst Skattegiro svarar Postgirot för bevakning av att ca 50 000 arbetsgivare och momspliktigas betalningar sker i rätt tid. Enligt Postverkets mening erbjuds således alla skatt- och avgiftsskyldiga företag flera mycket enkla alternativa betalningsformer genom Postverkets försorg.

Betalningar i allmänhet i bankerna via Bankgirot tar i dag två bokföringsdagar (bankdagar) dvs. avsändarens bank belastar hans bankkonto dag 1. Bankgirot hanterar betalningen dag 2 och den 3:e dagen finns medlen disponibla på mottagarens bankkonto. Här är således ingen skillnad jämfört med om girering skett via Postgirot, som är det normala förfaringssättet för denna typ av betalningar.

Motionens förslag skulle enligt Postverkets mening ej medföra någon samhällsekonomisk vinst och ej heller någon vinst för företagen. Den främsta effekten skulle vara en omfördelning av intäkter från Postverket till bankerna vilket leder till ökade svårigheter för Postverket att självständigt finansiera det rikstäckande postkontors- och lantbrevbäringsnätet. Postverket avstyrker därför förslaget.

3.5 Utbetalning av överskjutande skatt

I motionen framhålls att utsändningen via Posten skulle vara en onödig omgång med extrakostnader för statsverket och betalningsmottagare. Här vill vi peka på den mycket rationella ordning som gäller i dag, nämligen att Postverket som når ut till alla hushåll dagligen, ensamt svarar för en snabb expediering till alla betalningsmottagare. En enkel och enhetlig rutin bedömer vi som helt nödvändig av serviceskäl. Knappast någon av de betalningsuppdrag som Posten har är utsatt för större serviceanspråk vad gäller säkerhet och snabbhet än just skatteåterbetalningarna. Återbetal-

ningskorten avlämnas ofta sent från skattemyndigheten och skall vara snabbt och korrekt distribuerade. Att med den tidspress som gäller för skattemyndigheterna för dessa uppdrag också klara en kontoinsättningsrutin bedömer vi som svårt. I utredningen Rationellare Girohantering SOU 1979:35, s 11, beskrevs nackdelarna med ett kontoinsättningsförfarande av Riksskatteverket och Statskontoret på följande sätt:

"– överföringsuppdraget knyts på ett olyckligt sätt till deklarationsmaterialet, vilket gör uppgifterna svåråtkomliga
– den redan komplicerade hanteringen och registreringen av deklarationerna försvåras ytterligare
– stor risk föreligger för felskrivning eller felregistrering av kontonummer
– uppgifter måste lämnas nära ett år innan skatten utbetalas"

Av främst serviceskäl vill Postverket avstyrka detta förslag.

3.6 Övriga motionsförslag

Beträffande motion nr 1982/83:1164 av Birgitta Rydle och Jan-Eric Virgin vill Postverket tillstyrka att åtgärder vidtas för att åstadkomma en spridning över tiden av penningflödet avseende ATP, moms och skatt.

4 Sammanfattande synpunkter och förslag

Vid en internationell jämförelse kan man hävda att Sverige har rationella och mycket väl utvecklade rutiner för betalningsförmedling. En bidragande orsak till detta förhållande är att det postgirosystem som startade för mer än 50 år sedan successivt har utvecklats och fått en allt viktigare roll i samhället. Postgirot är i dag en huvudförmedlare av betalningar avseende fakturor m. m. Den knytning till Postgirot som skett av PKbankens personkontosystem och nu senast av Sparbankernas sparbanksgiro gör att förutsättningarna att ytterligare effektivisera betalningsrutinerna i samhället ökar. Ur samhällsekonomisk synvinkel liksom från servicesynpunkt utgör den infrastruktur vi i dag har på betalningsförmedlingsområdet med ett effektivt och väl fungerande Postgiro, väl utvecklade bankrutiner m. m. en viktig förutsättning för hela näringslivets funktion.

Postverket anser det felaktigt att bryta ut endast en faktor, statens räntekostnader, vars storlek dessutom är starkt överdrivna, när man skall behandla det totala systemet för statens in- och utbetalningar. Det system som finns i dag och som rationaliserats och utvecklats successivt anser vi väl fyller rimliga krav på effektivitet och kostnader. Systemet utvecklas dessutom kontinuerligt i samverkan mellan Postverket och användarna.

Postverket anser det riktigt med en stark konkurrens inom betalningsförmedlingen. Detta driver på verksamheten i effektivitetshöjande riktning. Det är dock mycket viktigt att beakta de skillnader som föreligger i konkurrensförutsättningarna. Om man på ett avgörande sätt ändrar hittills

gällande regler blir konsekvensen att Postverket, sannolikt på relativt kort sikt, tvingas gå in för kraftigt reducerat servicenät vad gäller postkontor på mindre orter och i mindre förorter samt inom lantbrevbäringen.

I sammanhanget kan nämnas att vi enbart som en följd av den alltmer automatiserade betalningsförmedlingen, gireringar, kontoinsättningar, Bankomat etc., redan nu ser svårigheter att vidmakthålla servicenätet intakt.

Avslutningsvis vill Postverket peka på några i motionerna ej berörda möjligheter att minska statens kassahållning och räntekostnader. Postverket menar således att effekten på likviditeten i samhället av statens utbetalningar och hemtagning av fordringar bör studeras noga. Som exempel kan nämnas att utbetalningar av grundskole- och barnstugebidrag till kommunerna i dag belastar statsbudgeten och statsverkets checkräkning i Riksbanken lång tid innan medlen förbrukas, varigenom de kan placeras av mottagaren i bank. Likaså skulle arbetsmarknadsverkets stöd och bidrag t. ex. kunna lyftas från statsbudgetens anslag först när medlen behövs. Dessa exempel får representera ett bristande samband mellan utbetalning och förbrukning av medlen som sannolikt skulle kunna reduceras om idén bakom system S i Postgirot mer målmedvetet tillämpas.

Bertil Zachrisson

Riksrevisionsverket (1983-03-07)
Prognosavdelningen

Genom remiss 1983-02-10 har finansutskottet berett riksrevisionsverket (RRV) tillfälle att avge yttrande över sex motioner som direkt eller indirekt berör frågor om statens kassahållning.

I sitt yttrande begränsar sig RRV till frågor av mera teknisk natur och som sådana kan ha betydelse för riksdagens beslut med anledning av motionerna.

Då några i stort sett likalydande förslag väckts i flera motioner har RRV valt att ta upp dessa förslag i ett sammanhang. Frågor av detta slag avser

- möjlighet att inbetala arbetsgivaravgifter och mervärdeskatt även via bank (mot. 1982/83:534, p 2, 865 och 2133).
  Nära besläktad med denna fråga är förslaget i mot. 1982/83:534, p 4, om utbetalning av statliga bidrag och förmåner samt förslaget i mot. 1982/83:855 att såväl avsändare som mottagare av statliga likvider får valfrihet att anlita post- eller bankgiro.
- system för snabbare överföringar till och från riksbanken av statens betalningar (mot. 1982/83:534, p 6, och 855).

RRV inleder sitt yttrande med att i korthet beskriva den statliga kassahållningen och det statliga redovisningssystemet, system S, för att därefter ta upp frågorna om de nämnda inbetalningarna och system för snabbare överföringar till och från riksbanken. RRV behandlar därefter flertalet övriga förslag som väckts.

Den statliga kassahållningen och system S

RRV är huvudman för system S, som omfattar samtliga statliga myndigheter utom affärsverken. I systemet ingår rutiner för betalningar till och från statsverkets checkräkning i riksbanken. Inbetalningar till staten avslutas till ett postgirokonto benämnt "Statsverkets checkräkning i postgirot". Från detta konto hämtas medel för de statliga utbetalningarna. Statsverkets checkräkning i postgirot fylls dagligen på från eller lämnar överskott till statsverkets checkräkning i riksbanken. Normalt medför en utgiftsbokföring i system S automatiskt en utbetalning från postgirot. Utbetalningarna överensstämmer därmed automatiskt med myndigheternas bokföring i system S.

Integrationen med postgirot som betalningssystem för system S underlättar i hög grad en god intern kontroll och säkerhet för betalningarna samt revision. Integrationen med postgirot innebär också att överblicken över den statliga kassahållningen förenklas.

RRV vill nämna att verket på grundval av ett uppdrag av regeringen (dnr 1968:1044) i samarbete med dåvarande postbanken utarbetat och år 1974

under hand tillställt finansdepartementet ett förslag som skulle innebära en minskad genomloppstid för system S-inbetalningarna genom postgirot från nuvarande tre dagar till en dag. En sådan förkortning är möjlig att genomföra, men den innebär att frågan om ersättning till postgirot för dess tjänster i samband med betalningsvägarna för system S behöver ses över.

Inbetalning av arbetsgivaravgifter och mervärdeskatt via bank

Det är som motionärerna framhållit f. n. inte möjligt att inbetala arbetsgivaravgifter och mervärdeskatt direkt via bank(-giro). När förmedling sker genom bankgiro måste beloppet därifrån överföras till riksförsäkringsverkets eller annan motsvarande myndighets postgirokonto. Med nuvarande tekniska lösning av integrationen måste beloppet nå bankgirot senast dagen före uppbördsterminens sista dag för att nå postgirot i tid, alternativt måste betalningsmottagaren medge respit med en dag. I första fallet kommer inbetalaren och i andra fallet statsverket att belastas med räntekostnad för en dag.

Denna fråga har berörts i betänkandet "Rationellare girohantering" (SOU 1979:35). RRV anförde i sitt yttrande 1979-10-24 över betänkandet bl. a. att ev. föreslagen direktgirering mellan bankgirot och postgirot skulle lösa många av de problem som främst företag och myndigheter har. Verket pekade emellertid också på att en direktgirering kunde komma att negativt påverka postgirots inlåning, eftersom vissa postgirokunder sannolikt skulle komma att minimera sina behållningar. Samma likvidberedskap på postgirokonto, för betalning exempelvis till myndigheter, skulle nämligen inte krävas. Detta påverkar i sin tur postgirots ränteintäkter.

RRV gör fortfarande samma bedömning.

Frågan har också beröring med förslaget som kommenteras under nästa punkt.

System för snabbare överföringar från och till riksbanken av statens betalningar

Inledningsvis vill RRV erinra om att utbetalningar *från* statsverkets checkräkning i riksbanken över postgirokonton sker utan någon fördröjning. Det skulle följaktligen inte medföra någon tidsvinst om, som föreslås i motionen nr 855, erforderligt belopp skulle "kunna disponeras direkt genom dragning på myndighetens konto i riksbanken på utbetalningsdagen". Förfarandet skulle dessutom kräva en stor administrativ apparat. Detta gäller också för alternativet att myndigheterna skulle få tillgång till bankgirot för utbetalningar. Riksbanken är inte ansluten till bankgirot. Väljs en affärsbank som förmedlare av myndigheternas bankgirobetalningar uppkommer bl. a. kontrollproblem.

När det gäller frågan om snabbare överföringar *till* statsverkets checkräk-

ning är RRV ense med motionärerna att betydande räntevinster för riksgäldskontoret skulle uppkomma om inbetalningar till staten kunde nå statsverkets checkräkning omedelbart. Det finns också som nyss nämnts tekniska möjligheter att minska genomloppstiden till *en* dag. Däremot är det – av samma skäl som ifråga om utbetalningarna – inte realistiskt att räkna med att inbetalningar till hundratals myndigheter kan gå direkt till riksbanken för registrering där. Bortsett från enstaka direktinsättningar på statsverkets checkräkning torde sålunda en helt dominerande del av statsinkomsterna behöva samlas upp på postgirokonton som är knutna till checkräkningen.

Med minskad genomloppstid uppkommer alltså frågan om postgirots ersättning för sin förmedling av in- och utbetalningar för statsverket på annat sätt än via räntegottgörelse för behållningarna på inbetalningspostgirokontona. I det sammanhanget vill RRV ånyo hänvisa till sitt remissyttrande över det förut nämnda betänkandet om postgirohanteringen (SOU 1979:35). Verket uttalade då bl. a. att en utredning bör komma till stånd om det totala kundförhållandet mellan statsverket och postverket. Med detta begrepp avsågs såväl de statliga betalningarnas effekter i postgirot som statens ersättning över budgeten för de s. k. särskilda uppdragen (hanteringen av barnbidrag, skatter, pensioner etc.).

I motionerna 534 och 855 anges att beräkningar visar att statens kortfristiga upplåningsbehov skulle minska med inemot 5 miljarder kr. om betalningar till statliga verk och myndigheter fick gå direkt till riksbanken utan att ta en omväg över postgirot. Det sägs också att räntekostnaderna för statsskulden skulle kunna minskas med ca 750 milj. kr. per år. Detta innebär att de i det förut åberopade betänkandet (SOU 1979:35) angivna beloppen skulle ha ökat fyra resp. tolv gånger mellan åren 1978 och 1982. En mera realistisk beräkning visar på en ökning med två resp. fem gånger. Det senare beror mest på en höjd räntenivå, som dock inte ligger på den 15 %-nivå som anges i motionerna. Härvid måste beaktas att räntesatsen för uppbördsmedlen bestäms av räntan på den s. k. korta marknaden (dagslånemarknaden). Denna ränta var under budgetåret 1981/82 enligt uppgift exceptionellt hög (drygt 10 % i genomsnitt). Motsvarande räntesats för 1982/83 är betydligt lägre och utgjorde enligt uppgift t. o. m. februari 1983 i genomsnitt 6–7 %. Räntesatsen på den långa marknaden, till vilken de med system S starkt integrerade "normalinbetalningarna" (ej uppbördsmedel) kan sägas höra, var enligt uppgift ca 12 % budgetåret 1981/82.

I motion nr 855 åberopas vidare en uppgift från år 1977 om en genomloppstid för inbetalningar av fyra dagar. F. n. gäller emellertid att denna tid för ca 1/3 av alla inbetalda belopp är tre dagar och i övrigt två dagar.

Utbetalning av överskjutande skatt (mot. 1982/83:534, p 3)

Frågan om överföring av överskjutande skatt till skattskyldigs bank- eller postgirokonto behandlades också av utredningen om girohanteringen (SOU 1979:35). I likhet med utredningen var och är RRV fortfarande tveksamt till förslaget att kontonummer skall anges på deklarationsblanketten. RRV är dock i sak positivt till att kontoinsättning blir möjlig med hänsyn bl. a. till den sparstimulerande effekten av en sådan möjlighet.

Uppbörden av skatter m. m. (mot. 1982/83:1164)

Det av motionärerna väckta förslaget om två skilda betalningsdagar vid uppbörd av skatter m. m. föranleder inget annat uttalande av RRV än den allmänna synpunkten att en uppdelning av uppbörden på två "sista betalningsdagar" givetvis kommer att påverka statens kassahållning och därmed dess räntekostnader.

Periodisering av utbetalningar till vissa organisationer (mot. 1982/83:2140, yrkande 6)

När det gäller periodisering av utbetalningar vill RRV endast lämna vissa principiella synpunkter. Verket anser sålunda att det bör finnas en relation mellan och en anpassning till myndigheters och andra organs uttag av anslagsmedel och behovet av betalningsmedel för den löpande verksamheten under året. För tidiga lyftningar från statsverkets checkräkning innebär ökade räntekostnader för staten. Dessa kommer inte till uttryck genom att belasta verksamheten vid organisationen. För att stimulera myndigheterna till bättre betalningsplanering föreligger förslag om försöksverksamhet med anslag där myndigheten gottskrivs ränta om anslaget – eller delar därav – lyfts senare under budgetåret. RRV avses skola följa denna försöksverksamhet.

Beslut i detta ärende har fattats av generaldirektörens ställföreträdare, avdelningschefen Gustafsson i närvaro av avdelningschefen Sanell och revisionsdirektören Lalin, föredragande, samt avdelningsdirektören Sundh.

Åke Gustafsson

P O Lalin

Svenska bankföreningen (1983-03-14)

Med anledning av remiss 1983-02-10 av sex motioner om statliga betalningar får bankföreningen anföra följande.

I *motionerna 534, 855, 865 och 2133* framläggs en rad förslag som alla har det gemensamt att de eftersträvar att effektivisera statens kassahållning och att underlätta allmänhetens och näringslivets betalningar till och från staten. Av motionerna framgår att en avgörande förutsättning för att fullt ut kunna nå detta mål är att upphäva postgirots författningsenliga monopolställning när det gäller dessa betalningar.

Bankföreningen har i åtskilliga sammanhang tidigare framfört till statsmakterna angelägenheten av att en fri konkurrens skapas mellan olika betalningsformer och penninginstitut för att åstadkomma en så rationell betalningsförmedling som möjligt. Betydelsen härav understryks av det faktum att numera praktiskt taget hela den vuxna befolkningen i vårt land är utrustad med bankkonton till och från vilka betalningar kan utföras på ett enkelt och rationellt sätt.

Enligt en av bankföreningen år 1982 genomförd undersökning uppgick sålunda antalet lönekonton i samtliga bankinstitut till drygt 3,9 miljoner och antalet pensionskonton till knappt 1,1 miljon. Härtill kommer drygt en miljon postgirokonton och 650 000 bankgiroanslutna konton i affärsbanker, sparbanker och föreningsbanker.

I detta sammanhang förtjänar uppmärksammas resultatet av en engelsk studie som nyligen genomförts och som avser bankväsendets effektivitet när det gäller servicen till den breda allmänheten i sex europeiska länder jämte Australien, Canada, Japan och USA. Enligt denna undersökning – "The retail banking revolution", Patrick Frazer och Dimitri Vittas, London Oct 1982 – intar det svenska bankväsendet en ledande ställning närmast följt av bankerna i Västtyskland, Holland och England med USA först på sjätte plats. Ett av skälen till Sveriges ledande ställning anförcs vara den breda täckning av marknaden för privatpersoner som de svenska bankerna har genom sina löne- och pensionskontosystem, vilka bildar en god bas för rationella betalningsmetoder.

Bankföreningen har utförligt redovisat motiven för sin ovan angivna ståndpunkt i konkurrensfrågan i remissyttrande 1979-10-25 över den statliga bankgiro/postgiroutredningen "Rationellare girohantering" (SOU 1979:35), vars förslag ännu inte föranlett någon åtgärd från statsmakternas sida. Vidare har föreningen nyligen i en mindre informationsskrift, "Bankerna och statens betalningar", redovisat de synnerligen negativa konsekvenserna för såväl statskassan som allmänheten och näringslivet av nuvarande bestämmelser på detta område. Denna skrift bifogas.[1]

Sammanfattningsvis tillstyrker bankföreningen de olika förslag som framförs i de angivna motionerna med den förtydligande komplettering som

[1] ej medtagen här

framgår av motion 534 att inkommande likvider till statskassan – via bank eller post – bör gå *direkt* till statsverkets checkräkning i riksbanken utan nuvarande fördröjande omväg över olika postgirokonton.

Vad beträffar *motion 1164* torde åtminstone viss del av syftet med motionärens förslag bli tillgodosett om det förslag som nyligen framlagts av skattekreditutredningen genomföres och som innebär att betalningsdatum för moms flyttas från den 5 till den 25 i uppbördsmånaden.

Bankföreningen är emellertid för sin del tveksam till huruvida en ändring i enlighet med motionärens förslag skulle ha några avgörande fördelar för företagen eller för landets ekonomi. Av väsentligt större betydelse för såväl olika sektorer av vårt näringsliv som för flödet av betalningar inom landet skulle däremot vara om en större spridning kunde åstadkommas av de månatliga löneutbetalningarna. De samhällsekonomiska effekterna härav skulle sannolikt vara betydande. En utvidgning av motionärens förslag i en sådan riktning kunde enligt bankföreningens mening vara väl ägnad att närmare utreda.

I *motion 2140* reses invändningar mot att regeringen i budgetpropositionen föreslagit att utbetalning av vissa bidrag från staten skall periodiseras i syfte att effektivisera statens kassahållning.

Bankföreningen finner för sin del det i budgetpropositionen angivna syftet vällovligt och avstyrker därför motionen.

SVENSKA BANKFÖRENINGEN

C-G Källner *Per Eric Bolin*

Svenska sparbanksföreningen (1983-03-11)

Svenska sparbanksföreningen, som beretts tillfälle att avge yttrande över motionerna 534, 855, 865, 1164, 2132 och 2140, vill anföra följande synpunkter beträffande frågor som rör effektivisering av de statliga betalningsrutinerna.

Sedan lång tid tillbaka finns för betalningsförmedling två gireringssystem – bankgiro och postgiro. Samtliga företag, kommuner m. m. är anslutna till något eller båda av gireringssystemen. Under lång tid har också landets löntagare erhållit sin lön via kontoinsättning i bank. Över 80 % av de anställda erhåller nu lön i form av kontoinsättning. Till dessa konton är sedan kopplat olika former av statligt premierat sparande och andra rutiner för att den enskilde bekvämt och rationellt skall kunna sköta sin ekonomi.

Det framstår därför som helt naturligt att enskilda personer såväl som företag och institutioner själva bör få påverka på vilket sätt utbetalningar eller betalningar från och till statskassan skall ske.

Systemet med kontoinsättning torde också ur samhällsekonomisk synpunkt vara det mest rationella. Antalet räntelösa dagar som uppstår vid transfereringar när mottagare eller avsändare inte har ränta på medlen torde vara lägst i ett sådant system.

Svenska sparbanksföreningen har förståelse för att statsverket använder sina egna verk och företag som betalningsförmedlare. Detta får dock inte stå i strid med övergripande samhällsintressen av rationella och ändamålsenliga betalningsrutiner.

Svenska sparbanksföreningen vill mot bakgrund av ovanstående förorda att en total översyn görs av statsverkets betalningsrutiner. Sparbanksföreningen är därvid beredd att lämna konkreta förslag till rationella lösningar.

Med vänlig hälsning
SVENSKA SPARBANKSFÖRENINGEN

Jan Rydh *Rolf Lundgren*

Sveriges Föreningsbankers Förbund (1983-03-14)

Sveriges Föreningsbankers Förbund (SFF) har beretts tillfälle avge yttrande över sex motioner som helt eller till viss del gäller statliga betalningar. Med anlednnig härav får SFF anföra följande.

I motionerna 534, 855, 865 och 2133 framläggs en rad förslag som alla har det gemensamt att de eftersträvar att effektivisera statens kassahållning och att underlätta allmänhetens och näringslivets betalningar till och från staten. Av motionerna framgår att en avgörande förutsättning för att fullt ut kunna nå detta mål är att postgirots författningsenliga monopolställning upphävs när det gäller dessa betalningar.

Bankorganisationerna har i åtskilliga sammanhang tidigare framfört till statsmakterna angelägenheten av att en fri konkurrens skapas mellan olika betalningsformer och penninginstitut för att åstadkomma en så rationell betalningsförmedling som möjligt. Svenska Bankföreningen har i sitt remissyttrande till finansutskottet i förevarande remissärende närmare utvecklat skälen till varför postgirots monopol på detta område bör slopas. SFF vill här visa till vad bankföreningen anfört och vill – i likhet med bankföreningen – tillstyrka de olika förslag som framförs i de angivna motionerna med den förtydligande komplettering som framgår av motion 534 att inkommande likvider till statskassan – via bank eller post – bör gå direkt till statsverkets checkräkning i riksbanken utan nuvarande fördröjande omväg över olika postgirokonton.

I motion nr 1164 föreslås ändringar i rutinerna för inbetalning av ATP, skatt och moms innebärande att företag med ojämn slutsiffra i bolagsnumret och de med jämn slutsiffra får skilda betalningsdagar. SFF har svårt att bedöma effekterna av detta förslag. I likhet med Svenska Bankföreningen tror SFF att en större spridning av de månatliga löneutbetalningarna skulle ha väsentligt större betydelse för penningcirkulationen i samhället. En utredning härom vore väl motiverad.

I motion 2140 framförs invändningar mot regeringens i budgetpropositionen framförda förslag att utbetalning av vissa bidrag från staten skall periodiseras i syfte att effektivisera statens kassahållning. SFF anser – i linje med vad som anförts beträffande övriga remitterade motioner – att det i budgetpropositionen angivna syftet är vällovligt och avstyrker därför motionen i denna del.

SVERIGES FÖRENINGSBANKERS FÖRBUND

Per Schierbeck *Torbjörn Kyhlstedt*

Innehåll

Inledning 1

Motionerna
Periodisering av utbetalningar av bidrag, inbetalningar av skatter och avgifter m. m. 1
Postgirots och PKbankens särställning 3
Den statliga kassahållningen och system S 5

Utskottet
Periodisering av utbetalningar av bidrag, inbetalningar av skatter och avgifter m. m. 6
Postgirots och PKbankens särställning 9
Den statliga kassahållningen och system S 10

Hemställan 11

Reservationer:
1. Reglerna för utbetalning av statliga bidrag (c, fp) 12
2. Postgirots och PKbankens särställning (m, c, fp) 12
3. Den statliga kassahållningen och system S (m) 14

Särskilt yttrande:
Den statliga kassahållningen och system S (c) 15

Bilaga:
Yttranden över motionerna 1982/83:534, 855, 865, 1164, 2133 och 2140 yrkande 7

Postverket 16
Riksrevisionsverket 27
Svenska bankföreningen 31
Svenska sparbanksföreningen 33
Sveriges Föreningsbankers förbund 34

minab/gotab Stockholm 1983 75042